

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura w Zielonej Górze

LZG. 411.5.2.2023

Pan
Artur Tararuj
Nadleśniczy Nadleśnictwa Nowa Sól

Państwowe Gospodarstwo Leśne
Lasy Państwowe
Nadleśnictwo Nowa Sól
ul. Ciepiewska 9
67-100 Nowa Sól

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

R/23/003 - Planowanie i wykonywanie wybranych zadań związanych z gospodarką leśną oraz sprawowanie nadzoru nad ich realizacją

I. Dane identyfikacyjne

Jednostka kontrolowana	Państwowe Gospodarstwo Leśne Lasy Państwowe Nadleśnictwo Nowa Sól, ul. Ciepiewska 9, 67-100 Nowa Sól (dalej: <i>Nadleśnictwo</i>).
Kierownik jednostki kontrolowanej	Pan Artur Tararuj - Nadleśniczy Nadleśnictwa Nowa Sól (dalej: <i>Nadleśniczy</i>) od dnia 1 marca 2012 r.
Zakres przedmiotowy kontroli	1. Przygotowanie organizacyjne oraz planowanie zadań związanych z gospodarką leśną, w tym z zakresu urządzenia lasu. 2. Realizacja zadań związanych z gospodarką leśną.
Okres objęty kontrolą	Lata 2019-2024 (do czasu zakończenia kontroli ¹) oraz okres wcześniejszy z zakresu opracowania obowiązujących w okresie objętym kontrolą planów urządzenia lasu.
Podstawa prawna podjęcia kontroli	Art. 2 ust. 1 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli ² .
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura w Zielonej Górze.
Kontroler	Marzena Mielcarek, doradca ekonomiczny, na podstawie upoważnienia nr LZG/88/2023 z dnia 2 listopada 2023 r.

(akta kontroli str. 1-2)

¹ Tj. do dnia 13.03.2024 r.

² Dz. U. z 2022 r. poz. 623, dalej: ustawa o NIK.

II. Ocena ogólna³ kontrolowanej działalności

OCENA OGÓLNA

W Nadleśnictwie zapewniono właściwie przygotowane organizacyjnie i kadrowe do wykonywania działań objętych kontrolą NIK, a poddane analizie zadania z zakresu gospodarki leśnej były co do zasady realizowane prawidłowo.

Zatrudniona w Nadleśnictwie liczba pracowników odpowiedzialnych za realizację zadań objętych kontrolą była wystarczająca, posiadała stosowne wykształcenie i doświadczenie zawodowe w Lasach Państwowych (dalej: *LP*), co umożliwiło właściwe wykonywanie powierzanych obowiązków. W sytuacji wystąpienia niewystarczającej ilości środków finansowych, Nadleśniczy podejmował skuteczne działania, które pozwoliły na realizację zaplanowanych zadań dotyczących małej retencji oraz przeciwdziałania erozji wodnej na terenie nizinnym, a także przebudowy dojazdu pożarowego.

Monitorowano zmiany w ekosystemach leśnych oraz diagnozowano ryzyka związane z szeroko rozumianym zagadnieniem zmiany klimatu.

Nie stwierdzono, aby w okresie objętym kontrolą wystąpiły sytuacje, w których nie podjęto wykonywania zaplanowanych zadań zawartych w Planie Urządzenia Lasu (dalej: *pul*). Pozyskanie drewna nie przekraczało wielkości wskazanych w *pul*. Przez blisko dziewięć miesięcy Nadleśnictwo prowadziło gospodarkę leśną bez zatwierdzonego *pul*, niemniej termin zatwierdzenia uzależniony był od czynników w znacznej mierze niezależnych od Nadleśnictwa. Realizacja obowiązków wynikających z przepisów z zakresu ochrony przeciwpożarowej nie była kwestionowana⁴ w trakcie kontroli prowadzonych przez pracowników Państwowej Straży Pożarnej (dalej: *PSP*). W sytuacji wystąpienia sytuacji związanych ze szkodami w gospodarce leśnej wynikającymi ze zmian klimatycznych, podejmowano odpowiednie działania. Nadleśnictwo wykonało lub było w trakcie realizacji zaleceń wskazanych w protokołach z przeprowadzonych kontroli.

³ Najwyższa Izba Kontroli formułuje ocenę ogólną jako ocenę pozytywną, ocenę negatywną albo ocenę w formie opisowej.

⁴ Poza jednym przypadkiem dotyczącym braku tabliczki kierunkowej (pkt 2.5 wystąpienia).

III. Opis ustalonego stanu faktycznego oraz oceny cząstkowe⁵ kontrolowanej działalności

OBSZAR

1. Przygotowanie organizacyjne oraz planowanie zadań związanych z gospodarką leśną, w tym z zakresu urzędzenia lasu

Opis stanu faktycznego

1.1. Powierzchnia ogólna Nadleśnictwa, według stanu na 1 stycznia 2024 r., wynosiła 24,4 tys. ha, w tym powierzchnia stanowiąca grunty leśne zalesione i niezalesione stanowiła 22,9 tys. ha⁶. Struktura wiekowa lasów Nadleśnictwa, na dzień 1 stycznia 2024 r., prezentowała się następująco: zręby i grunty niezalesione obejmowały powierzchnię 467 ha, co stanowiło 2% ogółu powierzchni lasów, natomiast lasy w:

- I klasie wieku (1 do 21 lat) obejmowały powierzchnię 3 085 ha, czyli 13,5% ogółu,
- II klasie wieku (21 do 40 lat) obejmowały powierzchnię 3 279 ha (14,3%),
- III klasie wieku (41 do 60 lat) obejmowały powierzchnię 3 931 ha (17,2%),
- IV klasie wieku (61 do 80 lat) obejmowały powierzchnię 6 333 ha (27,6%),
- V klasie wieku (81 do 100 lat) obejmowały powierzchnię 2 326 ha (10,2%),
- VI klasie wieku (101 do 120 lat) obejmowały powierzchnię 925 ha (4,0%),
- VII klasie wieku (121 do 140 lat) obejmowały powierzchnię 850 ha (3,7%),
- VIII-X klasach wieku (141 do 200 lat) obejmowały powierzchnię 593 ha (2,6%).

Drzewostany w klasach odnowienia (KO) i do odnowienia (KDO) stanowiły powierzchnię 1 111 ha, czyli 4,9% ogółu.

Lasy uznane za ochronne obejmowały powierzchnię 7 894 ha i stanowiły 34,5 % lasów Nadleśnictwa, a lasy gospodarcze 15 006 ha, co stanowiło 65,5 % lasów Nadleśnictwa. Największą powierzchnię w Nadleśnictwie obejmowały takie gatunki jak sosna, stanowiąca 74,9% drzewostanu oraz dąb stanowiący 17,5% drzewostanu⁷.

(akta kontroli str. 3)

Nadleśnictwo zarządzało lasami położonymi na terenie pięciu powiatów (nowosolskiego, zielonogórskiego, żagańskiego, wschowskiego i miasta Zielona Góra), zostało podzielone na trzy obręby (Przyborów, Kożuchów, Niwiska) oraz trzynaście leśnictw⁸.

(akta kontroli str. 29)

Spośród istotnych zmian, które miały miejsce w latach 2019-2024 oraz zjawisk znaczących dla gospodarki leśnej w tym okresie pracownicy Nadleśnictwa wskazali w szczególności na:

- występowanie jemioly, która w wyniku osłabienia kondycji drzew nabiera znaczenia gospodarczego (nawet zręby sanitarne),
- rozprzestrzenianie się inwazyjnych gatunków obcych - czeremcha amerykańska,
- wzmożone wydzielanie się posuszu, głównie w przypadku takich gatunków jak sosna, świerk, modrzew i dąb, w wyniku zmian warunków wodnych, skutkujące wykonywaniem cięć sanitarnych,
- wyznaczenie obszarów wzmożonego występowania kornika ostrozębnego,
- wzrost przeciętnego wieku drzewostanów,
- wzrost przeciętnej zasobności na 1 ha.

(akta kontroli str. 4)

⁵ Oceny cząstkowe to oceny działalności w poszczególnych obszarach badań kontrolnych. Ocena cząstkowa może być sformułowana, jako ocena pozytywna, ocena negatywna albo ocena w formie opisowej.

⁶ Ponadto 724,08 ha stanowiły grunty związane z gospodarką leśną.

⁷ Według stanu na 1 stycznia 2024 r.

⁸ W jego skład wchodziły również Szkołka Leśna Przyborów oraz Wyluszczenia Nasion w Siedliszku.

1.2. Stosownie do zapisów Regulaminu organizacyjnego Nadleśnictwa Nowa Sól⁹, prowadzenie całokształtu spraw związanych w szczególności z planowaniem, organizacją, koordynacją i nadzorem prac z zakresu hodowli lasu, ochrony lasu, ochrony przyrody, ochrony przeciwpożarowej, użytkowania i urządzania lasu, edukacji leśnej, czy spraw związanych z pozyskaniem i sprzedażą drewna zaliczono do zadań Działu Gospodarki Leśnej. Ww. dział ponadto analizował stan zasobów leśnych w celu utrzymania jego prawidłowego stanu, wnioskował w sprawie inwestycji i remontów niezbędnych do prowadzenia gospodarki leśnej, analizował wpływ realizacji planu urządzenia lasu na środowisko.

(akta kontroli str. 10-11)

Prowadzenie całości spraw związanych z urządzeniem lasu, stanem posiadania, bieżący nadzór nad pracami urządzeniowymi i geodezyjnymi, a także prowadzenie postępowań przy przejmowaniu przez Nadleśnictwo gruntów do zalesienia i lasów zaliczono do czynności starszego specjalisty SL ds. hodowli lasu.

(akta kontroli str. 48-49)

Zadania z zakresu ochrony przeciwpożarowej, w tym zapewnienie prawidłowego funkcjonowania systemu alarmowego, ustalanie sposobów postępowania na wypadek powstania pożaru, zabezpieczenie i utrzymanie w należytym stanie technicznym i formalnoprawnym miejsca startów i lądowań w Przyborowie¹⁰, zapewnienie prawidłowej łączności radiowo-telefonicznej w Nadleśnictwie, czynny udział w akcjach gaśniczych i innych ratowniczych na terenie Nadleśnictwa zawarto w zakresie czynności i obowiązków starszego specjalisty SL ds. ochrony lasu i ochrony p.poż. Wskazany pracownik był odpowiedzialny również m.in. za prowadzenie i rozliczanie kosztów akcji zwalczania szkodliwych owadów, oraz innych prac z zakresu ochrony lasu.

(akta kontroli str. 52-54)

Sporządzanie planów i harmonogramów pozyskania i sprzedaży drewna, terminowe zestawienia i kontrolę formalną szacunków brakarskich, czy analizę wykonania wniosków cięć w zakresie użytkowania lasu przypisano do czynności specjalisty SL ds. użytkowania lasu.

(akta kontroli str. 64-70)

Prowadzenie monitoringu oddziaływania realizacji planu urządzenia lasu na środowisko przyrodnicze, rejestrów obiektów chronionych na terenie Nadleśnictwa, bieżąca aktualizacja waloryzacji przyrodniczo-leśnej Nadleśnictwa, a także projektowanie i prowadzenie zajęć z zakresu edukacji leśnej społeczeństwa i koordynacja bieżącego monitorowania stanu infrastruktury edukacyjnej należało do czynności specjalisty Służby Leśnej ds. ochrony przyrody i edukacji leśnej.

(akta kontroli str. 72-73)

Ww. pracownikom przypisano również udział w uzgodnieniach i konsultacjach w trakcie tworzenia pul z wykonawcami planu i Regionalną Dyрекcją Lasów Państwowych w Zielonej Górze (dalej: *RDLP*), oraz uczestnictwo, w miarę potrzeb, w posiedzeniach i naradach związanych z tworzeniem pul.

(akta kontroli str. 50-74)

Wskazani pracownicy, a także leśniczowie, podlegali bezpośrednio Zastępcy Nadleśniczego, który organizował, kierował i nadzorował w skali Nadleśnictwa całokształt prac techniczno-produkcyjnych. Zastępca Nadleśniczego posiadał przypisane zadania w szczególności w zakresie zagospodarowania lasu, użytkowania głównego lasu (technika prowadzenia cięć rębnych i pielęgnacyjnych oraz jakość

⁹ Wprowadzonego zarządzeniem nr 15/2023 Nadleśniczego Nadleśnictwa Nowa Sól z dnia 17 kwietnia 2023 roku w sprawie zmiany regulaminu organizacyjnego Nadleśnictwa Nowa Sól Zn. Spr. NP.012.1.2023. Wcześniej obowiązywał Regulamin organizacyjny Nadleśnictwa Nowa Sól stanowiący załącznik do zarządzenia nr 9/13 z dnia 29 marca 2013 r.

¹⁰ W Przyborowie znajduje się lądowisko operacyjne dla samolotów i śmigłowców.

ich wykonania), użytkowania ubocznego lasu, ochrony lasu (bez spraw związanych ze szkodnictwem leśnym), czy ochrony p.poż.

(akta kontroli str. 44-45)

Ponadto Zastępcy Nadleśniczego przypisano uczestnictwo w opracowaniu danych na potrzeby pul poprzez koordynację i nadzór z ramienia Nadleśniczego nad bieżącym wykonaniem prac urzędniowych.

(akta kontroli str. 45)

1.3. Pracownicy realizujący zadania z zakresu objętego kontrolną posiadali wykształcenie leśne oraz straż pracy w Lasach Państwowych¹¹. Pracownikom zapewniono dostęp do szkoleń i konferencji aktualizujących posiadane kwalifikacje, w szczególności z zakresu hodowli lasu, ochrony lasu, praktycznego wykonywania cięć, czy ochrony przyrody. Pracownicy angażowani w akcję bezpośrednią w ochronie przeciwpożarowej odbywali dedykowane przedmiotowej problematyce szkolenia, natomiast pozostali pracownicy Nadleśnictwa, wbrew obowiązującym w Nadleśnictwie wymogom wewnętrznym, byli tylko zaznajamiani z zasadami ochrony przeciwpożarowej oraz postępowania w razie pożaru w ramach instruktażu ogólnego i okresowego BHP, co opisano w dalszej części wystąpienia, w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 90-100, 304-307)

1.4. W latach 2019-2023 wystąpiły dwie sytuacje, w przypadku których środki finansowe, którymi dysponowało Nadleśnictwo okazały się niewystarczające do rzetelnej realizacji zadań z zakresu objętego niniejszą kontrolą. W związku z powyższym podjęte zostały następujące działania:

- na mocy porozumienia z dnia 31 stycznia 2022 r. Nadleśnictwo otrzymało czasowo aktywa obrotowe w postaci środków pieniężnych w wysokości 2 mln zł od innego nadleśnictwa, powyższe środki wydatkowano na realizację przedsięwzięcia pn. *Mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenie nizinnym*;
- na mocy porozumienia z dnia 15 września 2022 r. w sprawie przekazania części mienia Skarbu Państwa Nadleśnictwo otrzymało bezzwrotnie aktywa obrotowe w postaci środków pieniężnych w kwocie 1100 tys. zł od innego nadleśnictwa z przeznaczeniem na zabezpieczenie płynności finansowej; uzyskane środki umożliwiły Nadleśnictwu sfinansowanie zadania *Przebudowa drogi p.poż nr 4 – Drewniana w leśnictwie Odra*.

(akta kontroli str. 101)

Nadleśnictwo w latach 2019-2023 wydatkowało łącznie 17 361 049,52 zł (z czego 1 376 493,19 zł w 2019 r., 1 319 756,96 zł w 2020 r., 4 340 435,98 zł w 2021 r., 7 061 632,09 zł w 2022 r. oraz 3 262 731,30 zł w 2023 r.) na działania związane z zapobieganiem zmianom klimatycznym i likwidowaniem ich negatywnych skutków, w tym na działania związane z:

- retencją wód wydatkowano środki w wysokości 6 099 071,06 zł (inwestycje, utrzymanie),
- zabezpieczeniem przeciwpożarowym wydatkowano środki w wysokości 11 197 197,40 zł (inwestycje, utrzymanie),
- ochroną przyrody – wydatkowano środki w wysokości 64 781,06 zł.

Środki zewnętrzne¹², otrzymane w wysokości 4 464 900,43 zł (w tym środki UE w wysokości 4 449 388,43 zł) wydatkowano na następujące cele:

- *Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach nizinnych* - dofinansowanie w wysokości 3 969 445,59 zł,

¹¹ Staż pracy - średnia 20 i pół roku (od 3 lat do 36 lat), mediana 23 lata.

¹² Lata 2019-2023.

- projekt *Ochrona Obszaru Natura 2000 – Gmina Bytom Odrzański* dofinansowanie w wysokości 479 942,84 zł (koszenie łąk selenicowych, budowa ścieżki pieszo – rowerowej, budowa wiaty – punktu koncentracji ruchu turystycznego: *Trakt Pruski – Zamek Siedlisko*, program edukacyjny *Zielona Szkoła na Obszarze Natura 2000*, wykonanie wirtualnej mapy terenu Obszaru Natura 2000 w Gminie Bytom Odrzański z funkcjami edukacyjno – promocyjnymi, projekt i wykonanie albumu promującego Obszar Chroniony Natura 2000 w Gminie Bytom Odrzański ze szczególnym uwzględnieniem walorów przyrodniczych),
- dofinansowanie do kształcenia pracowników w wysokości 15 512,00 zł.

(akta kontroli str. 102)

1.5. W okresie objętym kontrolą Nadleśnictwo zaewidencjonowało sytuacje kryzysowe/zdarzenia związane ze szkodami w zakresie gospodarki leśnej takie jak susza (zaewidencjonowana na łącznej powierzchni 5210,76 ha), podtopienia (obejmujące łącznie 1171,86 ha), zmrożenia (występujące na powierzchni 41,96 ha), szkody powstałe od wiatru (na obszarze 158,28 ha), czy wystąpienie chorób i wystąpienie szkodników¹³, obejmujące odpowiednio 760,87 ha i 11410,21 ha. Wysokość kosztów poniesionych na likwidację szkód związanych z wystąpieniem wskazanych zdarzeń Nadleśnictwo określiło na kwotę 7 635 612,40 zł¹⁴.

Ponadto w okresie objętym kontrolą¹⁵ wystąpiły łącznie 72 pożary lasu, z którymi wiązały się koszty likwidacji skutków wynoszące łącznie 174 279,34 zł i szacunkowe straty finansowe w wysokości 79 200 zł¹⁶ (w Nadleśnictwie nie prowadzono ewidencji poniesionych strat finansowych związanych z wystąpieniem sytuacji kryzysowych lub związanych ze szkodami dla gospodarki leśnej, innych niż pożary lasu).

(akta kontroli str. 201, 480)

1.6. Odnosząc się do ograniczeń i utrudnień w zakresie realizacji zadań związanych z gospodarką leśną Nadleśniczy podał w szczególności zawilość, niejednoznaczność, a przez to dowolność interpretacyjną, prawa powszechnego, m.in. wskazał na kwestię procedury formalnej dotyczącej rowów wzdłuż projektowanych dróg leśnych (przeciwpożarowych) odnoszącej się do wydania zgody wodnoprawnej, czy też na wydłużające procedurę utrudnienia formalnoprawne, w przypadku programów finansowanych ze środków UE, dotyczące uzyskania decyzji o środowiskowych uwarunkowaniach.

(akta kontroli str. 114-116)

1.7. W latach 2011-2020 Nadleśnictwo prowadziło gospodarkę leśną na podstawie planu urządzenia lasu, zatwierdzonego decyzją Ministra Środowiska z 27 lipca 2012 r., nr DLP-Ipn-611-23/29588/12/JŁ, a w dalszym okresie objętym kontrolą na podstawie planu urządzenia lasu, zatwierdzonego przez Ministra Klimatu i Środowiska pismem z 24 września 2021 r., nr DLŁ-WGL.8100.57.2021, na lata 2021-2030.

W okresie od 1 stycznia 2021 r. do 23 września 2021 r. Nadleśnictwo nie posiadało zatwierdzonego planu urządzenia lasu, co opisano w dalszej części wystąpienia w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 204-205)

¹³ Z wyłączeniem szkód od zwierzęcy.

¹⁴ Wysokość kosztów określono poprzez zsumowanie kosztów pozyskania drewna posuszowego (powstałego w wyniku działania czynników szkodotwórczych), kosztów wykonania ponownych nasadzeń (poprawek) w już założonych uprawach leśnych oraz kosztów zabiegów ograniczających liczebność szkodliwych owadów (ochrona lasu).

¹⁵ Do dnia 30 stycznia 2024 r.

¹⁶ Odnotowane w arkuszach ewidencyjnych pożarów lasu (stosownie do punktu 9.4.2. Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu, wprowadzonej zarządzeniem Nr 81 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 23 grudnia 2019 r. w sprawie wprowadzenia Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych, na potrzeby ewidencji i statystyki należy określić szacunkową wielkość strat powstałych w wyniku pożaru lasu).

Monitorowanie zmian w ekosystemach leśnych oraz ich częstotliwość prowadzone były w szczególności na podstawie obowiązujących instrukcji, wytycznych uzupełniających, zaleceń Zespołu Ochrony Las, zaleceń zawartych w pul.

Do podstawowych ryzyk związanych ze zmianami klimatu, określonych przez pracowników Nadleśnictwa, zaliczyć można:

- przyspieszony rozpad drzewostanów,
- wzrost pozyskania drewna z powodów sanitarnych,
- uaktywnienie się gatunków owadów, które do tej pory nie miały znaczenia gospodarczego, grzybów oraz jemioli,
- zmniejszenie dostępności wody, długotrwałe okresy bez opadów,
- zmienna (niższa) ilość opadów w okresie wiosennym jako zagrożenie dla udatności nowowprowadzonych sadzonek, siewów lub samosiewów,
- zwiększona częstotliwość powstawania szkód od nawałnicowych wiatrów,
- ekstremalnie wysokie temperatury, utrzymujące się dłużej niż dotychczas, powodujące zwiększoną ewaporację, zamykanie się aparatów szparkowych, co wpływa bezpośrednio na stan zdrowotny drzew.

(akta kontroli str. 119)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. W okresie od 1 stycznia 2021 r. do 23 września 2021 r. Nadleśnictwo prowadziło gospodarkę leśną bez zatwierdzonego przez ministra właściwego do spraw środowiska w trybie art. 22 ust. 1 ustawy z dnia 28 września 1991 r. o lasach¹⁷ (dalej: ustawa o lasach) - planu urządzenia lasu, pozyskując 72 897,37 m³ drewna, w tym 4 786,19 m³ z obszarów Natura 2000¹⁸.

Zdaniem NIK prowadzenie gospodarki leśnej w oparciu o niezatwierdzony plan nie spełnia zasady określonej w art. 7 ust. 1 ustawy o lasach, stanowiącej, że trwale zrównoważoną gospodarkę leśną prowadzi się według planu urządzenia lasu, a także obowiązku wynikającego z art. 35 ust. 1 ustawy o lasach tj., że nadleśniczy prowadzi samodzielnie gospodarkę leśną w Nadleśnictwie na podstawie planu urządzenia lasu. Stosownie do § 135 ust. 7 *Instrukcji urządzania lasu części 1 - Instrukcja sporządzania projektu planu urządzenia lasu dla nadleśnictwa*¹⁹, projekt planu urządzenia lasu staje się planem urządzenia lasu po jego zatwierdzeniu, w drodze decyzji, przez ministra właściwego do spraw środowiska.

(akta kontroli str. 124, 140-151, 189, 204-205)

Nadleśniczy wyjaśnił w szczególności, że:

- w zakresie prowadzenia działań na pierwszy rok były dokonane uzgodnienia z RDLP i z BULiGL, w zakresie użytkowania głównego i ujęte w zatwierdzonym planie; ewentualne działania w zakresie przyspieszenia zatwierdzenia PUL podejmowała jednostka nadrzędna; Nadleśnictwo ze swej strony wszystkie czynności i obowiązki wynikające z IUL (referaty, uzgodnienia) zrealizowało terminowo, co nie spowodowało opóźnień w realizacji poszczególnych etapów zamówienia;
- zgodnie z § 2 ust. 1 i 2 rozporządzenia Ministra Środowiska z dnia 12 listopada 2012 r. w sprawie szczegółowych warunków i trybu sporządzania planu urządzenia lasu, uproszczonego planu urządzenia lasu oraz inwentaryzacji stanu lasu (Dz. U. poz. 1302) wskazano, że sporządzenie planu urządzenia lasu dla lasów stanowiących własność Skarbu Państwa zleca właściciel lasu (...), a w przypadku lasów będących

¹⁷ Dz. U. z 2023 r. poz. 1356, ze zm.

¹⁸ Stosownie do przedłożonej dokumentacji, do 15 stycznia 2021 r., tj. dnia pozytywnego zaopiniowania projektu pul przez Regionalnego Dyrektora Ochrony Środowiska w Gorzowie Wielkopolskim (dalej: RDOŚ) pozyskano 26,4 m³ grubizny z obszarów Natura 2000.

¹⁹ Stanowiącej załącznik do Zarządzenia nr 55 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r., obowiązującego w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych od dnia 21 listopada 2011 r.

w zarządzie Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe – dyrektor regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych, nie później niż na 15 miesięcy przed upływem okresu obowiązywania dotychczasowego planu urządzenia lasu; w związku z powyższym, w § 19 pkt 8 Statutu Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, stanowiącego załącznik do zarządzenia nr 50 Ministra Ochrony Środowiska, Zasobów Naturalnych i Leśnictwa z 18 maja 1994 r. w sprawie nadania Statutu Państwowemu Gospodarstwu Leśnemu Lasy Państwowe, określono, że dyrektor regionalnej dyrekcji Lasów Państwowych koordynuje i organizuje prace związane ze sporządzaniem planów urządzenia lasu;

- z przepisów prawa wynika, że nie jest możliwe zatwierdzanie przez ministra właściwego do spraw środowiska planów urządzenia lasu przed rozpoczęciem terminu, na jaki plany te zostały opracowane;

- zgodnie z art. 35 ust. 1 ustawy o lasach, nadleśniczy prowadzi samodzielnie gospodarkę leśną w nadleśnictwie na podstawie planu urządzenia lasu oraz odpowiada za stan lasu, w w/w okresie pozyskano z przyczyn sanitarnych 19 786,48 m³ co stanowi ponad 27% pozyskanego drewna ogółem, a analizując lata 2011-2020 pod kątem pozyskania drewna z przyczyn sanitarnych to w okresie 2011-2015 średnio w roku pozyskiwano 1850 m³, natomiast w następnym okresie czyli w latach 2016-2020 ta ilość wzrosła aż do 18 140 m³ średnio w roku; w świetle tych danych szczególnego znaczenia nabiera druga część ust. 1 art. 35 ustawy o lasach czyli o ustawowej odpowiedzialności nadleśniczego za stan lasu.

(akta kontroli str. 122-124)

NIK dostrzega uwarunkowania prawno-organizacyjne skutkujące ograniczonym wpływem nadleśnictwa na termin zatwierdzenia pul, jednakże dostrzega również ryzyka znaczącego negatywnego wpływu na środowisko, a także na cele ochrony obszarów Natura 2000 związane z pozyskiwaniem przez Lasy Państwowe drewna w oparciu o niezatwierdzony plan urządzenia lasu. Ponadto podejmowanie działań jeszcze przed zaakceptowaniem przez RDOŚ prognozy oddziaływania na środowisko powoduje, że nie można mieć pewności, czy prawidłowo zostały ograniczone ryzyka konfliktu pomiędzy zadaniami gospodarki leśnej a ochroną gatunków i siedlisk.

Na nieprawidłowości w tym obszarze wskazywał również Lubuski Wojewódzki Inspektor Ochrony Środowiska, który w ramach przeprowadzonej w 2021 r. kontroli stwierdził naruszenia art. 22 ust. 1 ustawy o lasach (prowadzenie gospodarki leśnej bez zatwierdzonego przez Ministra Klimatu i Środowiska Planu Urządzenia lasu).

(akta kontroli str. 454)

2. Nie wszyscy pracownicy Nadleśnictwa zostali objęci szkoleniem z zakresu ochrony przeciwpożarowej lasu, o którym mowa w punkcie 2.6.1. Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu²⁰. Spośród 57 pracowników Nadleśnictwa, przeszkolono 14 osób angażowanych w akcję bezpośrednią w ochronie przeciwpożarowej (24,6% ogółu pracowników).

(akta kontroli str. 304-308, 337)

Nadleśniczy wyjaśnił, że:

- podstawowe szkolenie z zakresu ochrony przeciwpożarowej mają wszyscy pracownicy Nadleśnictwa, które realizowane jest w ramach szkoleń wstępnych i okresowych BHP,

²⁰ Wprowadzonej zarządzeniem Nr 81 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 23 grudnia 2019 r. w sprawie wprowadzenia Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych.

- wyznaczeni na pełnomocnika nadleśniczego oraz kierowcę samochodu patrolowo-gaśniczego uczestniczą dodatkowo m.in. w szkoleniach specjalistycznych²¹; dodatkowo właśnie ci pracownicy są wyposażeni w specjalistyczną odzież BHP; jest to grupa 14 osób, która zapewnia sprawne funkcjonowanie Nadleśnictwa w omawianym zakresie,
- w ocenie Nadleśnictwa nie ma potrzeby obejmować wszystkich pracowników Nadleśnictwa takim specjalistycznym szkoleniem.

(akta kontroli str. 342)

NIK, nie kwestionując racjonalności twierdzeń zawartych w przytoczonych wyjaśnieniach, zauważa, że określony w ww. instrukcji (pkt 2.6.1) obowiązek przeszkolenia pracowników z zakresu ochrony przeciwpożarowej lasu odnosi się do wszystkich pracowników Nadleśnictwa, a nie tylko wybranych stanowisk.

OCENA CZĄSTKOWA

W Nadleśnictwie zapewniono przygotowanie organizacyjne i kadrowe pozwalające na rzetelną realizację zadań z zakresu objętego kontrolą. W przypadkach niewystarczających środków finansowych podejmowano skuteczne działania umożliwiające realizację zaplanowanych zadań. Przez blisko dziewięć miesięcy Nadleśnictwo prowadziło gospodarkę leśną bez zatwierdzonego planu urządzenia lasu, stanowiącego podstawę gospodarki leśnej, przy czym wpływ na tą sytuację miały uwarunkowania prawno-organizacyjne zasadniczo niezależne od Nadleśnictwa.

OBSZAR

Opis stanu
faktycznego

2. Realizacja zadań związanych z gospodarką leśną

2.1. Obowiązujące w okresie objętym kontrolą plany urządzenia lasu zawierały elementy, o których mowa w art. 18 ust. 4 ustawy o lasach. W pul nie wyszczególniano odrębnej części dotyczącej wpływu zmian klimatycznych na gospodarkę leśną, ale dostrzeżono w nim zagrożenia wynikające z tych zmian (w szczególności odnosząc się do czynników stanowiących zagrożenie dla lasów i ich powiązań ze zmianami klimatu, wyszczególniając zmiany klimatyczne pośród czynników wpływających na podniesienie trudności gospodarowania, czy wskazując na zadania podejmowane w ramach projektów programu adaptacji lasów do zmian klimatu).

(akta kontroli str. 206)

2.2. Stosownie do przedłożonej dokumentacji, stopień realizacji zadań gospodarczych wskazanych w pul opracowanym na lata 2021-2030, według stanu na 1 stycznia 2024 r., wynosił 32% powierzchni manipulacyjnej w przypadku użytkowania rębного oraz 27% w przypadku użytkowania przedrębного²² (czyszczenia późne z pozyskaniem zrealizowano na poziomie 22%, trzebieże wczesne 28%, a trzebieże późne 27%).

(akta kontroli str. 207)

2.3. Wielkość pozyskania drewna wskazana w pul wynosiła dla Nadleśnictwa 574 893 m³ w przypadku użytkowania rębного oraz 588 000 m³ w przypadku użytkowania przedrębного. Założoną w pul wielkość zrealizowano, do 1 stycznia 2024 r., w 31% dla użytkowania rębного²³ oraz 25,5% dla użytkowania przedrębного²⁴.

²¹ Szkolenia: w zakresie wykonywania zadań pełnomocnika Nadleśniczego związanych z ochroną przeciwpożarową; dla pracowników nadleśnictw wykonujących zadania w zakresie gaszenia pożarów na obszarach leśnych; z zakresu doskonalenia techniki i taktyki jazdy w zakresie prawa jazdy kat. B.

²² Powierzchnia manipulacyjna wskazana w pul wynosiła w przypadku użytkowania rębного łącznie 2815,96 ha, a w przypadku użytkowania przedrębного 14014,71 ha.

²³ W tym również przygodne.

²⁴ Łącznie z przygodnym.

W poszczególnych leśnictwach wykonanie pul wahało się od 25,7% do 34,3% w przypadku użytkowania rębego oraz od 20,6% do 29,7% w przypadku użytkowania przedrębego.

(akta kontroli str. 208)

2.4. W ramach cięć poza planem urządzenia lasu pozyskano:

- w 2019 r. - 38,74 m³ grubizny oraz 6,50 m³ drobnicy,
- w 2020 r. - 32,52 m³ grubizny oraz 52,87 m³ drobnicy,
- w 2021 r. - 1,97 m³ drobnicy,
- w 2022 r. - 187,15 m³ grubizny oraz 9,29 m³ drobnicy,
- w 2023 r. - 99,28 m³ grubizny oraz 1,52 m³ drobnicy.

Pozyskanie wskazanych wielkości było spowodowane w szczególności budową wału przeciwpowodziowego, budową obwodnicy Miasta Nowa Sól, czy rozbudową drogi gminnej.

(akta kontroli str. 212)

Przyczynami dokonywania przez Nadleśnictwo wycinki drzewostanów w ramach użytkowania przygodnego w latach 2019-2023 były:

- względy sanitarne (głównie owady),
- usuwanie wiatrowałów i wiatrołomów,
- względy bezpieczeństwa (drzewa zagrażające bezpieczeństwu ludzi i mienia).

(akta kontroli str. 483)

Nadleśnictwo podejmowało m.in. następujące działania związane z adaptacją lasów do zmian klimatycznych:

- udział w realizacji projektu *Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – zapobieganie, przeciwdziałanie oraz ograniczanie skutków zagrożeń związanych z pożarami lasów*, w ramach którego zakupiono samochód patrolowo-gaśniczy (zakup przed 2019 rokiem),
- udział w projekcie *Kompleksowy projekt adaptacji lasów i leśnictwa do zmian klimatu – mała retencja oraz przeciwdziałanie erozji wodnej na terenach nizinnych*, w ramach którego zrealizowano trzynaście zadań w odniesieniu do 35 obiektów (mokradła, rozlewiska, bagna).

(akta kontroli str. 483)

Ponadto Nadleśnictwo uwzględniało skutki niekorzystnych zjawisk klimatycznych w prowadzonej gospodarce, m.in. poprzez rozbudowę oraz modernizację infrastruktury przeciwpożarowej, zastosowanie odnawialnych źródeł energii, planowaną budowę dodatkowego zbiornika wody na potrzeby szkółki leśnej (zabezpieczenie efektywności hodowli sadzonek), podwyższenie odporności drzewostanów poprzez zwiększanie różnorodności gatunkowej, przebudowę drzewostanów jednogatunkowych na mieszane, zwiększanie zróżnicowania strukturalnego i wiekowego drzewostanów poprzez stosowanie odpowiednich rębni, głównie rębni złożonych (m.in. stopniowych), które przy długim okresie odnowienia pozwalają uzyskać większe zróżnicowanie, inicjowanie i promowanie odnowień naturalnych, które między innymi pozwalają zachować i zwiększyć zmienność genetyczną oraz zróżnicowanie strukturalne, czy zwiększanie powierzchni lasów (zalesianie oraz nabywanie lasów i gruntów do zalesienia). Ponadto wyznaczono Obszary Wzmożonego Występowania Kornika Ostrozębnego, dopuszczające niestandardowe sposoby zagospodarowania lasu zmierzające do poprawy zdrowotności drzewostanów.

Pracownicy Nadleśnictwa prowadzili również szereg działań edukacyjnych oraz promocyjno-informacyjnych.

(akta kontroli str. 119-121, 457-463)

2.5. W pul opracowanym na lata 2021-2030 etat powierzchniowy użytkowania przedrębne przedstawiał się następująco:

- pozyskanie w ramach czyszczeń późnych (CP-P) na powierzchni manipulacyjnej 231,66 ha,

- trzebieże wczesne (TW) na powierzchni manipulacyjnej 2 834,93 ha,

- trzebieże późne (TP) na powierzchni manipulacyjnej 10 948,12 ha.

Do 1 stycznia 2024 r. zrealizowano odpowiednio 22% wielkości wskazanej w pul w przypadku CP-P, 28% w przypadku TW oraz 27% w przypadku TP.

(akta kontroli str. 207)

Projekt pul, w części dotyczącej ochrony przeciwpożarowej, został uzgodniony z Lubuskim Komendantem Wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wielkopolskim²⁵, stosownie do § 39 ust. 2 pkt 6 rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji z dnia 7 czerwca 2010 r. w sprawie ochrony przeciwpożarowej budynków, innych obiektów budowlanych i terenów²⁶.

(akta kontroli str. 218, 242)

Zgodnie z art. 4 ust. 1 pkt 7 ustawy z dnia 24 sierpnia 1991 r. o ochronie przeciwpożarowej²⁷, Nadleśnictwo, posiadało opracowane Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru lasu, które były uzgadniane z komendami powiatowymi w Nowej Soli, Wschowie, Żaganiu oraz Komendą Miejską PSP w Zielonej Górze w terminach wskazanych w Instrukcji ochrony przeciwpożarowej lasu (do 31 marca każdego roku - punkt 4.11.3 instrukcji zatwierdzonej 23 grudnia 2019 r., do 15 marca każdego roku - punkt 4.11.4 instrukcji wprowadzonej zarządzeniem nr 54 Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych z dnia 21 listopada 2011 r., obowiązującym w jednostkach organizacyjnych Lasów Państwowych od dnia 1 stycznia 2012 r.).

(akta kontroli str. 252-256)

Poddane analizie protokoły²⁸ z przeprowadzonych, w okresie objętym kontrolą, przez przedstawicieli Państwowej Straży Pożarnej, czynności kontrolno-rozpoznawczych na terenie lasów Nadleśnictwa nie wskazywały na stwierdzenie nieprawidłowości, poza jednym przypadkiem stwierdzenia braku tabliczki kierunkowej przy zjeździe z drogi publicznej na dojazd pożarowy (nieprawidłowość została usunięta w trakcie kontroli PSP).

(akta kontroli str. 269-274)

Nadleśnictwo posiadało, opracowaną w 2019 roku, Aktualizację projektu docelowej sieci drogowej Nadleśnictwa, w której wskazano w szczególności harmonogram działań remontowych dróg leśnych na 10 lat, w pierwszej kolejności do remontów wyznaczając dojazdy pożarowe i drogi inwentarzowe w złym stanie technicznym. Na dzień opracowania ww. aktualizacji 42% dróg leśnych stanowiących dojazdy pożarowe było w złym stanie technicznym.

Spośród dróg leśnych wyszczególnionych w ww. opracowaniu do remontu, według stanu na dzień 5 stycznia 2024 r., 33,3% zostało wyremontowanych. Ponadto w przypadku 5,6% przedmiotowych dróg Nadleśnictwo posiadało już dokumentację projektową na budowę drogi, a w przypadku 11,1% było na etapie wykonania dokumentacji projektowo-technicznej.

(akta kontroli str. 275-278, 287-297)

Szacunkowa wielkość środków finansowych niezbędnych do realizacji docelowej sieci dróg Nadleśnictwa została określona przez Nadleśniczego na kwotę ok. 100 mln zł.

²⁵ Uzgodniono dnia 11 marca 2021 r., wcześniej obowiązujący pul uzgodniono 5.12.2011 r.

²⁶ Dz.U. z 2023 r. poz. 822.

²⁷ Dz. U. z 2024 r. poz. 275

²⁸ 13 protokołów ustaleń z czynności kontrolno-rozpoznawczych przeprowadzonych przez PSP w latach 2019-2023.

W ww. aktualizacji dotyczącej sieci drogowej wskazano obszary, dla których w 2019 r. nie był spełniony wymóg zachowania odległości nie większej niż 750 m pomiędzy dowolnym punktem w lesie, a najbliższą drogą publiczną lub drogą leśną będącą dojazdem pożarowym.

Według stanu na 12 marca 2024 r., w każdym z leśnictw występowały oddziały z częściowym brakiem pokrycia, o którym mowa w § 8 rozporządzenia Ministra Środowiska w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów z dnia 22 marca 2006 r.²⁹ (dalej: rozporządzenie w sprawie zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów), co opisano szerzej w sekcji *Stwierdzone nieprawidłowości*.

(akta kontroli str. 298-299)

2.6. W przypadku wystąpienia sytuacji kryzysowych lub związanych ze szkodami w gospodarce leśnej, w szczególności związanymi ze zmianami klimatycznymi, w okresie objętym kontrolą, Nadleśnictwo podejmowało m.in. następujące działania:

- prowadziło wycinkę porażonych lub zamarych drzew, usuwało posusz, wykonywało ponowne nasadzenia (poprawki),
- prowadziło zabiegi ochronne, polegające na wykonaniu oprysku agrolotniczego z użyciem preparatu biobójczego,
- wykrywało, gasiło i dozorowało pożary.

(akta kontroli str. 201)

W okresie objętym kontrolą nie wystąpiła sytuacja, w której środki finansowe, którymi dysponowało Nadleśnictwo okazały się niewystarczające do realizacji ww. zadań. Działania te finansowane były co do zasady ze środków Nadleśnictwa (otrzymano jedynie, w latach 2019-2022, środki na zwalczanie owadów techniką lotniczą w wysokości 1 759 920,83 zł).

(akta kontroli str. 103, 485)

2.7. W latach 2019-2023 Nadleśnictwo prowadziło gospodarkę leśną na podstawie zatwierdzonych planów finansowo-gospodarczych. Średnioroczna wielkość pozyskania drewna (grubizny) określona planem finansowo-gospodarczym została zrealizowana w poszczególnych latach w wysokości:

- 2019 r. – 89,3 tys. m³, co stanowiło 100,3% planu,
- 2020 r. – 87,7 tys. m³, co stanowiło 99,2% planu,
- 2021 r. – 98 tys. m³, co stanowiło 103,2% planu
- 2022 r. – 117 tys. m³, co stanowiło 101,7% planu
- 2023 r. – 113,2 tys. m³, co stanowiło 95,4% planu.

Przekroczenie w latach 2021-2022 planów finansowo-gospodarczych w zakresie pozyskania drewna było spowodowane koniecznością zwiększenia zapasu końcowego, aby zapewnić płynność sprzedaży, a co za tym idzie płynność finansową jednostki w pierwszych miesiącach następnego roku. Powyższe działanie było również ruchem wyprzedzającym, ponieważ Nadleśnictwo nie miało pełnych rozstrzygnięć przetargowych na usługi leśne na rok kolejny.

(akta kontroli str. 347-357)

2.8. W pul na lata 2021-2030 do zalesienia przewidziano 26,65 ha gruntów nieleśnych. Według stanu na 1 stycznia 2024 r. zrealizowano plan w wysokości 246,87%, co stosownie do wyjaśnień Nadleśniczego, wynikało z faktu, iż (...) *powierzchnię do zalesień gruntów nieleśnych przyjęto zgodnie ze wskazaniami MPZP³⁰ oraz decyzji o warunkach zabudowy; obecnie realizowane są zalesienia na dużych obszarach, które wcześniej były użytkowane rolniczo w ramach zawartych umów dzierżawy z Nadleśnictwem; Nadleśnictwo sukcesywnie pozyskuje właściwe*

²⁹ Dz. U. z 2022 r. poz. 1065.

³⁰ Miejskowy Plan Zagospodarowania Przestrzennego.

warunki zabudowy dla kolejnych nieruchomości; równolegle po uzyskaniu zgody Dyrektora Generalnego LP Nadleśnictwo dokonuje zakupu gruntów z przeznaczeniem do zalesienia (z aktualnymi warunkami zabudowy – zalesienia); działania wpisują się w jeden z elementów prac prowadzonych przez nadleśnictwo będących odpowiedzią na niekorzystne zmiany klimatyczne.

(akta kontroli str. 209, 343)

Zadania z zakresu odnowień, na dzień 1 stycznia 2024 r., zrealizowano następującym stopniu:

- w przypadku zrębów, halizn i płazowin – 22,03% planu,
- w przypadku rębni częściowych i stopniowych – 12,28% planu.

Stopień realizacji planu wynikał z oczekiwania na odnowienia naturalne, analizy i bieżących potrzeb, w tym w szczególności zapewnienia zabezpieczenia od szkód (przede wszystkim od szeliniaka sosnowca).

(akta kontroli str. 209, 486)

2.9. Realizację przez Nadleśnictwo obowiązku ponownego wprowadzenia roślinności leśnej (upraw leśnych) w lasach w okresie do 5 lat od usunięcia drzewostanu, wynikającego z art. 13 ust. 1 pkt 2 ustawy o lasach, zweryfikowano na próbie obejmującej 11% wykonania cięć w 2019 roku, nie stwierdzając nieprawidłowości.

(akta kontroli str. 370-400)

2.10. W okresie od 1 stycznia 2021 do 23 września 2021 r. Nadleśnictwo prowadziło gospodarkę leśną bez zatwierdzonego planu urządzenia lasu (opis w pkt. 1.7 wystąpienia).

W ww. okresie w szczególności zrealizowano:

- zalesienia na powierzchni 2,40 ha,
- odnowienia na powierzchni 60,74 ha,
- czyszczenia późne na powierzchni 119,29 ha,
- czyszczenia wczesne na powierzchni 114,77 ha,
- pielęgnację na powierzchni 456,42 ha,
- czyszczenia późne z pozyskaniem na powierzchni 2,68 ha,
- trzebież wczesną pozytywną na powierzchni 128,66 ha,
- trzebież późną pozytywną na powierzchni 482,66 ha,
- pozyskano 72 897,37 m³ drewna, którego wartość stanowiła 15 574 523,10 zł (wartość obliczono na podstawie średniej ceny sprzedaży drewna w analizowanym okresie).

(akta kontroli str. 205, 486)

W Wynikach analizy gospodarki leśnej za okres dotychczasowego planu urządzenia lasu, zamieszczonych w obowiązującym w latach 2021-2030 pul, uznano gospodarkę leśną ubiegłego okresu (tj. w latach 2011-2020) prowadzoną w Nadleśnictwie za prawidłową.

(akta kontroli str. 251)

2.11. W latach 2019-2024 (do dnia 5 stycznia) Nadleśnictwo, po uzyskaniu zgody Dyrektora Generalnego Lasów Państwowych³¹ (dalej: DGLP), dokonało sprzedaży dwóch działek (gruntów leśnych) o łącznej powierzchni 5,3 ha.

Celem zalesienia i powiększenia zasobów leśnych Skarbu Państwa, w ww. okresie, Nadleśnictwo dokonało zakupu działek o łącznej powierzchni 4,9 ha. Ponadto dwukrotnie skorzystało z prawa pierwokupu³², nabywając dwie działki o łącznej powierzchni 4,9 ha. W formie darowizny otrzymało ponadto działki o łącznej powierzchni 2,8 ha, stanowiące drogę, wykorzystywaną do prowadzenia gospodarki leśnej i zabezpieczenia przeciwpożarowego. Według stanu na 5 stycznia 2024 r., Nadleśnictwo procedowało zakupy dziewięciu kolejnych działek o łącznej powierzchni

³¹ Pisma: nr ES.2281.42.2017.DT z 4.04.2018 r., nr ES.2281.19.2020.AK z 30.10.2020 r.

³² Zgody DGLP z dnia 23.11.2021 r. nr ES.2280.1.229.2021.ŁP oraz z dnia 2.09.2022 r. nr MG.2280.1.74.2022.ŁP.

24,5 ha, przeznaczonych na zalesienie lub nabywanych z tytułu powiększania zasobów leśnych Skarbu Państwa.

(akta kontroli str. 401, 495-496)

W Nadleśnictwie, na dzień 31 grudnia 2023 r., obowiązywały 222 umowy, na podstawie których udostępniono osobom trzecim lasy lub inne grunty związane z gospodarką leśną. Umowy były zawierane m.in. celem użytkowania rolnego, budowy sieci wodociągowej, wykonania ścieżki rowerowej, wykonania inwestycji gminnej, budowy sieci kanalizacji deszczowej, budowy farmy wiatrowej, budowy i eksploatacji sieci służącej przesyłowi wody, czy sieci służącej przesyłowi energii.

(akta kontroli str. 409-410)

Nadleśnictwo sprawowało nadzór nad zgodnością korzystania z ww. terenów z zapisami zawartych umów oraz planem urządzenia lasu poprzez bieżący dozór sprawowany przez pracowników terenowych Nadleśnictwa, zastępcę nadleśniczego, inżyniera nadzoru i specjalistę ds. zagospodarowania lasu.

(akta kontroli str. 410-423)

2.12. Na podstawie próby obejmującej 40% kontroli zewnętrznych, przeprowadzonych w Nadleśnictwie w okresie objętym kontrolą, ustalono, że w przypadku stwierdzenia nieprawidłowości oraz wydania zaleceń pokontrolnych, zostały one przez Nadleśnictwo zrealizowane lub pozostają w trakcie realizacji.

Kontrola wewnętrzna w Nadleśnictwie, z zakresu gospodarki leśnej, prowadzona była na bieżąco i zasadniczo wykonywana przez inżyniera nadzoru. Wyniki kontroli kameralnej oraz terenowej dokumentowane były w SILP³³. Kontroli poddawany był przede wszystkim obszar dotyczący pozyskania drewna, m.in. w zakresie typowania, przygotowania surowca, jak i spełniania warunków technicznych. W zakresie zagospodarowania lasu (hodowla oraz ochrona lasu) kontrola obejmowała weryfikację prawidłowości planowania i realizacji prac zgodnie z obowiązującymi wytycznymi. Każdorazowo pracownik merytoryczny odpowiedzialny za poszczególne prace z zakresu gospodarki leśnej prowadził już na etapie budowy planu prowizorium, a następnie w trakcie realizacji bieżącą kontrolę w zakresie zgodności zarówno planowania, jak i realizacji prac z planem urządzenia lasu i potrzebami lasu.

(akta kontroli str. 341, 450)

2.13. Nadleśnictwo nie zaewidencjonowało, w okresie 2019-2023, skarg dotyczących gospodarki leśnej.

(akta kontroli str. 440)

Stwierdzone
nieprawidłowości

W działalności kontrolowanej jednostki w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następującą nieprawidłowość:

Według stanu na 12 marca 2024 r. w każdym z leśnictw występowały oddziały z częściowym brakiem pokrycia siecią dróg, co stanowiło naruszenie § 8 pkt 1 rozporządzenia w sprawie zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów³⁴. Obszary te stanowiły 3,65% powierzchni nadleśnictwa.

(akta kontroli str. 298)

Nadleśniczy wyjaśnił, że: *Nadleśnictwo Nowa Sól w zależności od posiadanych środków oraz możliwości pozyskania środków zewnętrznych podejmuje sukcesywnie działania w zakresie sieci drogowej nadleśnictwa, w tym w zakresie remontów i budowy dojazdów pożarowych. Części oddziałów, które nie mają pokrycia siecią dróg stanowią niewielkie powierzchnie, dla których budowa dojazdów pożarowych*

³³ System Informatyczny Lasów Państwowych.

³⁴ Odległość pomiędzy dowolnym punktem położonym w lesie a najbliższą drogą publiczną nie powinna przekraczać: 750 m - dla lasów zaliczonych do I kategorii zagrożenia pożarowego.

niejednokrotnie jest, przy obecnym stanie własności terenu, niemożliwa. Ponadto budowa części z nich jest nieuzasadniona ekonomicznie. Rozporządzenie Ministra Środowiska w sprawie szczegółowych zasad zabezpieczenia przeciwpożarowego lasów z dnia 22 marca 2006 r. odnosi się do kategorii zagrożenia pożarowego dla całego nadleśnictwa, nie uwzględniając np. fragmentów lasów położonych na obszarach, zarówno bez dróg publicznych, jak i dojazdów pożarowych, gdzie zagrożenie jest dużo niższe niż na pozostałym obszarze nadleśnictwa. Jednocześnie należy zaznaczyć, że stopień pokrycia lasów zarówno drogami, jak i punktami czerpania wody zapewnia właściwe i skuteczne zabezpieczenie obszarów leśnych w zarządzie Nadleśnictwa Nowa Sól. Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru lasu dla Nadleśnictwa Nowa Sól, zawierające wykaz dojazdów pożarowych, zostały uzgodnione z wszystkimi wymaganymi komendami powiatowymi i miejską Państwową Strażą Pożarną, a prowadzone przez PSP kontrole nie wykazały nieprawidłowości w tym zakresie.

(akta kontroli str. 299-300)

OCENA CZĄSTKOWA

Stopień realizacji zadań gospodarczych wskazanych w pul był proporcjonalny do okresu, na jaki ten plan został opracowany, zarówno w przypadku użytkowania rębego, jak i przedrębego. W Nadleśnictwie realizowano projekty związane z adaptacją lasów do zmian klimatycznych, a w przypadku wystąpienia sytuacji związanych ze szkodami dla gospodarki leśnej, wiążących się z tymi zmianami, podejmowano stosowne działania. Opracowano i uzgodniono Sposoby postępowania na wypadek powstania pożaru lasu, a projekt pul, w części dotyczącej ochrony przeciwpożarowej, został uzgodniony z Lubuskim Komendantem Wojewódzkim Państwowej Straży Pożarnej w Gorzowie Wielkopolskim. Podejmowano sukcesywne działania w zakresie remontów dróg leśnych wyszczególnionych w harmonogramie działań remontowych na 10 lat w Aktualizacji projektu docelowej sieci drogowej Nadleśnictwa.

IV. Wnioski

Wnioski

W związku ze stwierdzonymi nieprawidłowościami, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, przedstawia wnioski o:

1. Podejmowanie działań, w ramach posiadanych kompetencji, w celu wyeliminowania prowadzenia gospodarki leśnej w Nadleśnictwie bez zatwierdzonego planu urzędu lasu.
2. Przeszkolenie pracowników Nadleśnictwa z zakresu ochrony przeciwpożarowej lasu, zgodnie z wewnętrznymi uregulowaniami.
3. Kontynuowanie działań związanych z zapewnieniem pokrycia siecią drogową Nadleśnictwa zgodnie z obowiązującymi wymogami.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach: jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Prawo zgłoszenia zastrzeżeń

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK w Zielonej Górze. Prawo zgłaszania zastrzeżeń, zgodnie

Obowiązek
poinformowania NIK
o sposobie wykonania
wniosków

z art. 61b ust. 2 ustawy o NIK, nie przysługuje do wystąpienia pokontrolnego zmienionego zgodnie z treścią uchwały w sprawie zastrzeżeń.

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK należy poinformować Najwyższą Izbę Kontroli, w terminie 30 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego o sposobie wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Zielona Góra, 14 marca 2024 r.

Kontroler
Marzena Mielcarek
doradca ekonomiczny

/podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym/

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura w Zielonej Górze
p.o. Wicedyrektor
Mariusz Kniat

/podpisano kwalifikowanym podpisem
elektronicznym/